

שזורה לישראל אחד מאסר בכלא ירדני של אלי גלר

יגלו משהו. לאחר זאת נרגעתי קצת.

*** ים רחוק בטבריה

רגשתי צורך חיוני לשפוך את אשר היה בלבי לפני מישוה שיכול להבין אותי. לא היה נעים לי לספר על כך לשכני, נסעתי להורי. אף על פי שהורי התנגדו בתחילה לקשרי עם גלר, הוא הצליח במשך הזמן לשכנע אותם ביחסו הרציני. הם הסכימו לבסוף לבקשתו להינשא לי.

רק אמי היתה בבית. לא ידעתי במה להתחיל. היא הבחינה מיד כי אני עצובה שלא כרגיל, ושאלה על בני ישראל בן ה-10. עניתי לה כי איתו הכל בסדר, והיא שאלה מה שלומי של אלי, ומדוע בומן האחרון לא באנו לבקר. לא יכולתי לעצור את הדמעות. סיפרתי לה בבכי על המכתב שקיבלתי מאלי אמש. היא נחרדה כששמעה את הוכנה של המכתב. יחד עם כך הביעה ספק. אם אמנם הוא עלול לבצע את הדבר. שבועיים לפני כן סיפר אלי לי, וגם להוריי, כי הוא יוצא למילואים. אמי ניסתה להרגיע אותי, טענה שהוא בודאי בצבא וכל העניין אינו אלא מתחה, כדי לבדוק כיצד אני עובד על כך. באותו יום הופיעה בעתוני הערב ידיעה כי גלר נעלם והמטרה מהם שנת אחריו. ביוזמה נאמר גם כי קיים חשש שהוא ערק לסוריה, או התאבד בטביעה בכנרת. הבאתי את העתון להורי, ואחותי הקריאה להם את הידיעה. הם לא הגיבו באותו רגע. הדבר נראה כבתי הגיוני שאלי יסע עד לסוריה, כדי למצוא ים להתאבדות.

במשך ימים מספר הופיעו, מדי יום, השערות חדשות על גורלו של אלי. אף אחת מן הידיעות לא היתה מבוססת על הוכחות. חיכיתי בסקרנות גוברת והולכת לדעת מה באמת עלה בגורלי. אי-הידיעה נמשכה עד לראשון לחודש זה, בשעות לפנות ערב. הייתי בבית. מישוה דפק על הדלת ונכנס פנימה. היה זה אדם צעיר בלתי מוכר, ש-טען כי נשלח על ידי גלר, שביקש להודיע לי כי הוא החליט להסגיר את עצמו לידי המשטרה. שאלתי: "איפה הוא נמצא עכשיו?" הוא אמר לי: "אצל עורך הדין קאזיס".

הוא ביקש ממני ללכת אליו. קשה היה לי להחליט בו במקום. אמרתי לו שאני פוחדת אולם ייתכן שאבוא. "תבואי אתי עכשיו", אמר לי הצעיר בתוקף. סירבתי. כל השתלשלות העניינים האחרונה נראתה לי חשודה במקצת. לא רציתי להיות מעורבת בעסקים בלתי-שורים.

שאלתי לכתובתו של עורך הדין והאיש ענה שאינו יודע בדיוק. כאילו בדרך אגב הערתי לו, שדעתי זה רעיון טוב, שגלר יסגיר את עצמו לידי המשטרה. האיש לא הגיב והסתלק. לא הלכתי לבקר. נמאס לי כבר מכל העניין הזה, והחלטתי לחכות ולראות איך יתגלגלו הדברים. למחרת קראתי בעתונים כי גלר נעצר בדרכו למסור את עצמו למשטרה. השלמתי עם כשלון נוסף בשרשרת הכשלונות שכבר היו לי במשך 30 שנות חיי הארוכות. היום נראות לי 30 שנה אלה כ-60 לפחות.

כאשר כבר היה נדמה לי, שהנה עומד חלומי להתגשם והאבתי אל גלר תגיע אל חוף מבטחים — שוב התאכזר אלי הגורל. כמו רבים מחלומי ושאפיותי האחרות, התנפץ לרסיסים. עוד מימי נעורי זכור לי כי לא פעם, כאשר כבר הייתי קרובה מאד להשיג את מטרתי, קרה משהו שהשליכני הרחק מהמקום הנכון.

*** הגאולה כהן, עזרה

רהרפתקה הגדולה ביותר בחיי החלה בשנת 1947. כאשר התייצבה סופית חזית ברורה בין השכונות שהיו בני די כוחות הישוב העברי לבין השכונות שהיו בני דת הערבים. נמצאתי אני בשטח הערבי. יחד אתי נמצא בני, שהיה עדיין תינוק. לא ידעו שאני יהודיה. בני היתה עוד מקודם תעודת-זהות מנדטורית על שם וקט-רינה אלכסנדרובה, רוסייה נוצרית. השגתי תעודה זו בשעתו, כאשר שכנתי בבית חור

לים ירושלמי, והאנגלים חשדו כי שיש לי קשר עם בריחתה של גאולה כהן, קרייניק לח"י, שבריחתה מאותו בית חולים עוררה או סנסציה גדולה. חשבתי כי הופעתי כנור צריה חסיר ממני את החשד. שכנתי בבית החולים סמוך למיטתה של גאולה, ולעיתים קרובות היינו משוחחחות בינינו. לאמיתו של דבר ידעתי על תכנית בריחתה של גאולה. היא בעצמה גילתה לי על כך. בערב האחרון לפני בריחתה לא ישנו שתינו, ושוחחנו כל הלילה. הסתבר שהיא נזקקת לעזרתי. היא התחפשה לערבייה והשאלתי לה חלק לבוש שחסר היה לה להתחפש. הבריחה. היה לי ברור שהאנגלים חושדים בי ובין הקירה לחקירה סידר לי בעלי תעודת-זהות מנדטורית על שם בדוי, כדי להסיר ממני כל חשד. תעודת הזהות הזו היתה לי עתה לתועלת רבה.

הצלב האדום העביר אותי יחד עם ילדי מן השטח שהיה נתון באש הקרבות לירושלים העתיקה. את בני מסרו לטיפול לידי נזירות בבית-לחם. אני עצמי נלקחתי על ידי הלגיון הערבי לחקירות. מאחר שלא היו לי הוכחות למוצאי הרוסי, מלבד תעודת הזהות של ממשלת המנדט, ומאחר שבירדן עצמה לא הכיר אותי איש, חשדו בי שבאתי לירדן למטרות ריגול. במשך כל זמן החקירה, שארכה ששה חודשים תמימים, ישבתי בקישלה, בית-הכלא בעיר העתיקה.

הייתי צעירה מאד וחסרת ניסיון בחקירה, ובכל הקשור לבעיות מלחמה ופוליטיקה. בדבר אחד הצלחתי. הצגתי את עצמי כתמימה מאד והם האמינו לי. בחקופה הראשונה ישבתי בקישלה ומשטרת ירדן לא יכלה להחליט מה לעשות אתי. כל הוכחות נגדי לא היו להם. גם אני לא יכולתי להוריה כיח כי אמנם אני נוצרית כדבריה, שלחו אותי למטה העליון של הלגיון הערבי בעיר מאן, לשם חקירות נוספות.

באותה התקופה השתוללה המלחמה בירדן שלים בכל עזוה והם יהודי וערבי נשפך על הגבולות. יהודים רבים מהעיר העתיקה נלקחו או שבשי הלגיון ונשלחו למחנה השבויים בעמאן. אותי לא הושיבו יחד איתם. כל העת לא פסקתי מלטעון שאינני יהודיה כי אם נוצרית רוסייה. ישבתי בבית סוהר לנשים. יחד אתי ישבו שם נשים, שלרוב הוואשוו במעשי רצח, ונידונו לשנות מסור ממושכות. מנהלת בית הסוהר שאלה אותי לא פעם אם אני מעוניינת לעבור למחנה של השבויים היהודיים, סיפרה שלהם ניתן יחס מצוין. סירבתי להודות כי אני יהודיה.

*** תפיזה נוצרית ברוסית

ימדיתי במכלי דרא נכנעתי כי חששתי מועם הערבים. ידעתי שאם אודה שאני יהודיה, יאשימו אותי כמרגלת, ואז יהיה גורלי רע ומר.

טענתי כל הזמן שאני רוסייה. באחד הימים ערכו לי במטה העליון של הלגיון בעמאן פגישה עם הארכימנדריט, האב פטינו קוב, שהיה ראש העדה הרוסית בירדן. הוא דיבר אתי רוסייה, שאל אותי על תולדותי חיי ומוצאי. סיפרתי לו סיפור שהתקבל נוצרית, והוא ביקש ממני לומר תפילה נוצרית ברוסית. זו היתה תפילה מאד ידועה וגם אני ידעתי אותה. הוא הודיע כי שוכני נע. אינני יודעת עד היום, אם אמנם היה בטוח בכך, או שרק רצה לעזור לי. לפני שנפד ממני ביקשתי שיעזור לי, והוא הבטיח להשתל. הוא נתן לי גם לירה אחת, שהיה לה ערך רב אז.

זמן מה לאחר הפגישה אתו, נתקבל אישור מגלבי-פחה לשחרורי. קיבלתי את האישור וגלב עצמו היה חתום עליו. באי-שור ציין מפקד הלגיון כי בידי הוכחות לחיות בירדן, ככל אורח ערבי ותושב הארץ. מצוידת באישור זה הגעתי לבית המוכתר של העדה האורתודוכסית בעיר העתיקה. הוא התקשר עם מנהלת הכנסיה הרוסית בעיר, ביקש ממנה לתת לי מקלט ומקום מגורים. בתחילה סרבה האשה. טענה כי היא מכירה את כל הרוסים בארץ ועלי לא שמעתי מעודה. אולם הופעתי

הצנועה עשתה עליה רושם טוב, והיא נאיתה לבסוף לקבלני.

מפקד המשטרה של מחוז ירושלים, סוליי מן סעיד פחה, הבטיח לסדר לי עבודה, להודיע לי למזור. ואמנם כעבור שבועות מספר הודיע לי שהצליח להשיג עבורי עבודה בבית החולים אוגוסטה ויקטוריה. שם קיבלתי גם מקום מגורים. לא ידעתי שום דבר שיכול היה להביא להם תועלת. לא את השפה הערבית ולא את מקצוע האי-חות. קיבלו אותי כתופרת. כעבור שלושה חודשים קראה לי בוקר אחד המנהלת. היא אמרה, כי החליטה למסור לי את מפתחות בית-החולים, כדי שאהיה האחראית במקום בת דודתה, שמילאה תפקיד זה עד אז. הטל עלי לפקח על כל חבר העובדים, שמנה כעשרים איש. את הרשימות איפשרה לי לעשות באנגלית. היה לי חדר לעצמי, ובלילות הייתי יושבת וכותבת את זכרונותי. בעיקר כתבתי על היהדות והגעגועים למולדתי שבגלל מסיבות הזמן נאלצתי לני-טוש אותה, ובסופו של דבר גם להתכחש אליה. המקום היה נהדר. ביופיו, והייתי מסיילת שעות על גבי שעות בגני בית החור-מאותו זמן הפכו חיי לחפשיים יותר ומי-עניינים. עשיתי כל מה שעלה על רוחי. יחד עם זה ידעתי שהשרות החשאי עוקב אחרי צעדי. נזהרתי לא לעשות כל צעד שעלול לעורר את חשדם. בכל פעם שהיה מתחלף קצין בבולשת, היו קוראים לי אל הקצין החדש, כדי שיכיר אותי ואת הפרשה שלי. כינתים הבאתי את בני למקום המגורים

*** ידידים בבולשת

ישנת 1950 באו משלחות של ארגון האומות המאוחדות לטיפול בפליטים הערביים שברחו מארץ ישראל. סיפרו שהתנאי אים והמשכורת אצלם טובים. הגשתי בקשה להתקבל לעבודה. שלחו אותי לעבוד במחנה נות הפליטים, כמשגיחה ומבקרת כרטיסי מזון. עברתי לגור במנזר הרוסי בירושלים פריטוריון (כלל המשיח).

מאותו זמן הפכו חיי לחפשיים יותר ומי-עניינים. עשיתי כל מה שעלה על רוחי. יחד עם זה ידעתי שהשרות החשאי עוקב אחרי צעדי. נזהרתי לא לעשות כל צעד שעלול לעורר את חשדם. בכל פעם שהיה מתחלף קצין בבולשת, היו קוראים לי אל הקצין החדש, כדי שיכיר אותי ואת הפרשה שלי. כינתים הבאתי את בני למקום המגורים

שלי בכלא המשיח וגרנו שם יחד. לקחתי לבני מספלת זקנה רוסייה, ואני עצמי המשכתי לעבוד, שער המוסד שגרתי בו היה נסגר בשעה שש בערב עד למחרת בבוקר. בלילות לבד לא יכולתי והקדשתי את מרבית הזמן לכתיבת זכרונות. ומאחר ויתר התחלתי לרשום רשימות על כל מה שראיתי ושמעתי, כל מה שחשבתי שעלול להיות פעם לתועלת לישראל. במשך הזמן רכשתי לי ידידים ששרתו בבולשת, והכירו אותי מביקורי הרבים אצלם.

הם מעולם לא אמרו לי שאני נמצאת תחת פיקוח, אולם אני עצמי נהגתי להודיע להם בכל פעם שנסעתי מהעיר. טענתי שאני לי אודוקס לעזרתם, כיון שאני זרה ומעוררת חשד. באחד הימים באו אלי מספר אנשי בולשת, ציחו עלי ללכת אתם אל מפקדם. הוא סיפר לי שאנשיו חושדים בי, כיון שראו אותי לפני הצהריים ואז היו שערותי בלונדיות ואילו לפנות ערב הפך שערי שחור. הוא רצה לדעת מה הסיבה לכך וחדש שאני מנסה להסתיר את זהותי.

הסברתי לו כי זו המודה ואני חפשיה לעשות בשערותי מה שלבתי חפץ. הוא הרים את שערותי. כיון שחשבו שהיה פאה כנרית, לכסוף נרגע. נודע לו ששלחתי פאה כנרית רכים אחרים, לעבוד בבית חולים בנסיכות כחית. בצחק שאל אותי מדוע אני רוצה לעזוב את הארץ בה טוב לי. "אנחנו רוצים צימ שתישאר אצלנו", אמר, "ולכן לא ניתן לך לצאת מכאן". ואמנם בקשתי לא זכתה לאישור המשטרה.

באותה הזדמנות הכרתי את הסמל ששרי מש פפקידו של המפקד. נודע לי שהסמל אחראי על כל התיקיה בבולשת. הזמנתי אותו לבקר אותי בביתי ולשוחח. בבית ביקשתי ממנו שיביא לי פעם את התיק האישי שלי בבולשת. אמרתי שאני מעוניינת לדעת מה כתוב שם עלי. הוא אמר שזה מסוכן מאד, אולם שכנעתי אותו והוא הסכים. כיום, למחרת בצהריים הביא לי את התיק הביתי, וקראנו אותו ביחד. בשבילי היה קשר עם אנשים וכל ראיון עם מפקד הדבר שווה הון. התיק הכיל את כל ההיסטוריה שלי בירדן. כל צעד שעשיתי, כל